

Status eller balance. ✓

Af P. P. Sveistrup.*)

I en meget oplysende artikel i Handelsvidenskabeligt Tidsskrift, hefte 101—102 1953 om alternative økonomiske overskudsbegreber har professor Palle Hansen givet os et interessant indblik i en række af den moderne statusteoris problemer. Det er ikke her min opgave at henlede opmærksomheden på den værdifulde artikel (dertil er den sikkert for kendt og anset), men kun at rejse et enkelt spørgsmål, som den har givet mig anledning til.

På side 238 bestemmer forfatteren periodens overskud generelt i overensstemmelse med følgende ligning:

$$O = U + N_u \div N_p$$

hvor O er periodens overskud, U er forbruget, N_u egenkapitalen ved periodens slutning, N_p egenkapitalen ved periodens begyndelse. Kapitalen bestemmes på sædvanlig måde ved at diskontere den forventede fremtidige indtægt tilbage til beregningstidspunktet.

Man kunne rejse spørgsmålet om, hvem der kan foretage en sådan tilbagediskontering af det forventede fremtidige udbytte, og svaret må være, at den mest objektive vurdering, man kan regne med, må være markedets, og dette udtrykkes mest konkret for aktiernes vedkommende gennem Børsen.

Det ligger langt udenfor den opgave, jeg har sat mig, at gå ind på de mange interessante underbegreber, der bliver opstillet, men skal blot indskrænke mig til at rejse spørgsmålet om, hvad virkningen ville være, hvis dette overskudsbegreb blev almindeligt anerkendt f. eks. af skattemyndighederne.

Det centrale ved vurderingen af dette overskudsbegrebs praktiske anvendelighed vil være det meget store moment af psykologi, der

*) Kontorchef, lektor i driftsøkonomi ved Københavns Universitet, cand. polit.

Status eller balance. ✓

Af P. P. Sveistrup.*)

I en meget oplysende artikel i Handelsvidenskabeligt Tidsskrift, hefte 101—102 1953 om alternative økonomiske overskudsbegreber har professor Palle Hansen givet os et interessant indblik i en række af den moderne statusteoris problemer. Det er ikke her min opgave at henlede opmærksomheden på den værdifulde artikel (dertil er den sikkert for kendt og anset), men kun at rejse et enkelt spørgsmål, som den har givet mig anledning til.

På side 238 bestemmer forfatteren periodens overskud generelt i overensstemmelse med følgende ligning:

$$O = U + N_u \div N_p$$

hvor O er periodens overskud, U er forbruget, N_u egenkapitalen ved periodens slutning, N_p egenkapitalen ved periodens begyndelse. Kapitalen bestemmes på sædvanlig måde ved at diskontere den forventede fremtidige indtægt tilbage til beregningstidspunktet.

Man kunne rejse spørgsmålet om, hvem der kan foretage en sådan tilbagediskontering af det forventede fremtidige udbytte, og svaret må være, at den mest objektive vurdering, man kan regne med, må være markedets, og dette udtrykkes mest konkret for aktiernes vedkommende gennem Børsen.

Det ligger langt udenfor den opgave, jeg har sat mig, at gå ind på de mange interessante underbegreber, der bliver opstillet, men skal blot indskrænke mig til at rejse spørgsmålet om, hvad virkningen ville være, hvis dette overskudsbegreb blev almindeligt anerkendt f. eks. af skattemyndighederne.

Det centrale ved vurderingen af dette overskudsbegrebs praktiske anvendelighed vil være det meget store moment af psykologi, der

*) Kontorchef, lektor i driftsøkonomi ved Københavns Universitet, cand. polit.

ligger i det. Tilbagediskonteringen af de forventede fremtidige indtægter indeholder både et skøn over den fremtidige rentefod og den fremtidige afkastning, og dette skøn er som bekendt underkastet meget store svingninger, meget optimistisk under højkonjunkturerne og tilsvarende pessimistisk under depressionen.

Konsekvensen af at tage dette skøn med ind i indtægtsbegrebet for den enkelte periode vil, som det er særdeles tydeligt for aktieselskabernes vedkommende, være meget større indtægter, end man nu normalt regner med under højkonjunkturerne og tilsvarende meget mindre under depressionsperioderne.

Hvor meget en sådan fremgangsmåde vil betyde for en enkelt erhversgren, kan man få et lille indblik i i E. W. Paulsons: Studier i Skibsfartens økonomi I—II, regnskabsanalyse for en gruppe dampskibe i tiåret 1929—38 (Bergen 1947 og 1949). I tabel 39 i første del er opført skibenes bogførte værdi ekskl. amortiseringsfond sammenlignet med skibenes takstværdi (omsætningsværdi). I begge tilfælde er der beregnet et index, således at 1929 er sat til 100. Vælger vi årene 1929, 1932 og 1937 som grundlag for vore betragtninger, er den bogførte værdi henholdsvis 100, 94 og 81, og man kan heraf slutte, at skibene gennemsnitlig er blevet noget ældre, og fornyelsen af flåden næppe er fulgt med afskrivningen. For omsætningsværdien (takstværdien) er de tre tilsvarende tal henholdsvis 100, 45 og 123. Beregner vi takstværdien i procent af den bogførte værdi, får vi for de tre år henholdsvis 100, 53 og 168. Man kunne gøre et forsøg på at beregne overskuddet på den af professor Palle Hansen angivne måde i sammenligning med den almindeligt anvendte fremgangsmåde, men det er næppe nødvendigt, fordi enhver regnskabskyndig vil kunne gøre sig en idé om resultatet, meget større overskud under højkonjunkturerne og antagelig meget større underskud under depressionen.

Der er nogle, der vil finde en sådan overskudsberegning meget lidt hensigtsmæssig både i forhold til dividende-udbetalingen og i forhold til skattevæsenet, og der vil derfor være en vis basis for at vende tilbage til definitionen for at undersøge, om denne er helt uangribelig, eller om der er elementer i denne, der kan gøres til genstand for drøftelse, således at man kunne få en anden (alternativ) opfattelse af overskudsbegrebet, der ikke førte til de meget store svingninger mellem højkonjunkturer og depression med de deraf følgende praktiske ulemper.

Man standser da naturligt ved det udpræget psykologiske element i vurderingen af fremtiden, der fører til de, som det forekommer

nogle, lidet hensigtsmæssige svingninger i indtægterne. Man kunne gå så langt som at rejse spørgsmålet, om sådanne skøn over fremtiden rettelig hører med i indtægtsbegrebet for den undersøgte periode.

Dette har ført til, at nogle driftsøkonomer foretrækker at gå den modsatte vej og lægge mindre vægt på fremtidsvurderingerne og mere på de økonomiske transaktioner i den periode, for hvilken man søger at bestemme overskuddet; det vil i praksis sige, at man lægger mere vægt på driftsregnskabet og først og fremmest er interesseret i at konstatere i penge i det økonomiske arbejde, der er udført i driftsperioden.

Konsekvensen heraf kan være, at fremtidsforventningerne ikke har nogen større direkte interesse og dermed de faste anlægs markedsværdi, og det vil i sidste instans i praksis sige, at aktiekurserne ikke har nogen direkte betydning for overskudsbegrebet. Disse værdier er så at sige neutrale i forhold til virksomhedens arbejde, dens produktion og salg. Det faste anlæg har ganske vist fået en mindre værdi ved at være brugt i regnskabsperiodens løb eller ganske simpelt ved at have været til disposition i perioden, og herfor må regnskabsperioden efter denne opfattelse ganske naturligt betale, d.v.s. der må over driftsregnskabet foretages afskrivninger, uanset om markedsværdien er steget eller faldet, og i en række tilfælde, selv om det faste anlæg ikke har været benyttet.

Den grundbetragtning, at den økonomiske virksomhed i regnskabsperioden må være det centrale for overskuddets bestemmelse, kan anvendes på mange måder og mange områder, hvilket jeg ikke skal komme ind på her, dels fordi det vil føre for langt, og dels fordi det berører en meget lang række regnskabsproblemer, der er almindelig kendt.

Jeg skal her indskrænke mig til en enkelt betragtning, som jeg finder ret central. Hvis man gør det økonomiske arbejde i driftsperioden til det centrale i stedet for fremtidsvurderingen, vil der ved regnskabsperiodens slutning være mange værdier, der skal føres frem og tilbage mellem perioderne for at give det bedste billede af det økonomiske arbejde, der er udført. Denne føren frem og tilbage samles normalt i en afslutningsopgørelse (begyndelsesopgørelse for den næste periode) og vil normalt kunne kaldes en balance. En sådan balance er et uundværligt led i enhver regnskabsafslutning, men den kan kun rent tilfældigt have noget med virksomhedens værdi på afslutningstidspunktet (som bestemmes af fremtidsvurderingerne) at

gøre. Det vil være rimeligt for en sådan værdis bestemmelse på grundlag af fremtidsvurderingen at bruge udtrykket status.

Vi får dermed en klar forskel mellem, hvad vi forstår ved balancen ved periodens afslutning og en egentlig status på samme tidspunkt. En sådan forskel har man desværre ikke her i landet, hverken i det praktiske regnskabssprog eller i landets lovgivningssprog. De to udtryk er blandet sammen på en måde, der forekommer mig lidet tilfredsstillende.

Jeg vil derfor gerne henstille til de mennesker, der bestemmer den anvendte terminologi, at de tager dette spørgsmål op til overvejelse og gennemfører klare definitioner (enten som her foreslået eller på anden måde). Opnås der klarhed, vil meget være vundet både for lovgivning, regnskabspraksis og ikke mindst for den teoretiske drøftelse af en lang række problemer indenfor driftsøkonomien.